

Strasbūras, 2016 03 08
COM(2016) 127 final

**KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI, EUROPOS
EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR REGIONŲ
KOMITETUI**

Pradedamos konsultacijos dėl Europos socialinių teisių ramsčio

{SWD(2016) 50 final}
{SWD(2016) 51 final}

1. Įvadas

2015 m. rugsėjo 9 d. Europos Parlamente Komisijos pirmininkas J.-C. Junckeris savo pranešime apie Sąjungos padėtį pranešė apie Europos socialinių teisių ramsčio sukūrimą. Ši iniciatyva yra priskiriama Komisijos veiksmams, kuriais siekiama stipresnės ir teisingesnės ekonominės ir pinigų sąjungos (EPS)¹, ir Komisijos 2016 m. darbo programai.

Savo kalboje Komisijos pirmininkas J.-C. Junckeris sakė: „*turime aktyviau kurti sąžiningą ir iš tiesų europinę darbo rinką. <...> Todėl šioje srityje noriu sukurti Europos socialinių teisių ramstį, kuriuo būtų atsižvelgiama į Europos visuomenių ir darbo pasaulio tikrovės pokyčius ir kuris galėtų būti naujosios euro zonos konvergencijos kelrodis. Europos socialinių teisių ramstis turėtų papildyti tai, ką jau bendrai esame pasiekę ES darbuotojų apsaugos srityje. Tikiuosi, kad šiame procese socialiniai partneriai atliks labai svarbų vaidmenį. Manau, kad tikslinga šią iniciatyvą pradėti euro zonoje ir leisti prie jos prisijungti kitoms norinčioms ES valstybėms narėms.*“

Šiame komunikate nurodoma, kaip toliau plėtoti Europos socialinių teisių ramstį. Jame pagrindžiama dabartinė iniciatyva, aptariamas jos vaidmuo, mastas ir pobūdis bei pradedamos plataus masto konsultacijos siekiant gauti grįžtamosios informacijos. Siekiant sudaryti palankesnes sąlygas diskusijai prie šio komunikato pridedami pirmi preliminarūs ramsčio apmatai. Be to, prie komunikato pridedami du Komisijos tarnybų darbiniai dokumentai: pirmame apibūdinamos pagrindinės ekonomikos, darbo rinkos ir visuomenės tendencijos, kuriomis yra grindžiamas šis ramstis ir į kurias šis ramstis turėtų padėti atsižvelgti, o antrame dokumente atkreipiamas dėmesys į svarbiausius ES *acquis* aspektus².

2. Kodėl reikalingas Europos socialinių teisių ramstis

2.1. Labai konkurencinga socialinė rinkos ekonomika

ES lygmens veiksmai atspindi kertinius Sąjungos principus ir jie grindžiami įsitikinimu, kad ekonominė plėtra turėtų lemti didesnę socialinę pažangą ir sanglaudą ir kad socialinė politika taip pat turėtų būti laikoma naudingu veiksmu, padedančiu mažinti nelygybę, kurti kuo daugiau darbo vietų ir sudarančiu sąlygas klestėti Europos žmogiškajam kapitalui. Šio įsitikinimo pagrįstumą patvirtina užimtumo ir socialinės srities rezultatai. Geriausių ekonominių rezultatų pasiekusios valstybės narės yra parengusios ambicingesnę ir veiksmingesnę socialinę politiką, kuri yra ne vien tik jų ekonominės plėtros rezultatas, bet plėtojama kaip kertinis jų augimo modelio elementas. Svarbiausias vaidmuo tenka socialinės gerovės sistemoms ir darbo rinkos institucijoms, kurios padeda atlikti jų vaidmenį ir kurti darbo vietas.

Kaip rodo 2016 m. metinės augimo apžvalgos rezultatai, tokiu požiūriu vadovaujamasi visoje dabartinės Komisijos ekonominėje darbotvarkėje. Komisija ypatingą dėmesį skiria struktūrinėms reformoms, investicijoms ir atsakingai fiskalinei politikai skatinti – ji aiškiai pabrėžė socialinio aspekto ir socialinio teisingumo svarbą.

¹ 2014 m. liepos 15 d. Politinės gairės būsimai Europos Komisijai, „Nauja pradžia Europai. Mano darbotvarkė: darbo vietų kūrimas, augimas, teisingumas ir demokratiniai pokyčiai“.

² 2016 m. kovo 8 d. Komisijos tarnybų darbiniai dokumentai „Pagrindinės ekonominės, užimtumo ir socialinės tendencijos ir Europos socialinių teisių ramstis“ (SWD (2016) 51), ir „ES socialinės srities *acquis*“ (SWD(2016) 50).

Pagal subsidarumo principą už užimtumo ir socialinės politikos formavimą pirmiausia yra atsakingos valstybės narės. Ši politika apima darbo teisę ir socialinės gerovės sistemų organizavimą. Tokia kompetencija yra pripažinta ES sutartyse – jose nuo pat Europos ekonominės bendrijos įkūrimo jau buvo numatyta, kad ES papildys valstybių narių veiksmus. Europos Sąjungos sutarties 3 straipsnyje atspindėtas šis bendras tikslas siekti „Europos, kurioje vystymasis būtų tvarus, pagrįstas subalansuotu ekonomikos augimu ir stabiliomis kainomis, didelio konkurencingumo socialine rinkos ekonomika, kuria siekiama visiško užimtumo ir socialinės pažangos, bei aukšto lygio aplinkos apsauga ir aplinkos kokybės gerinimu“.

Todėl Europos bendrosios rinkos kūrimas ir stiprinimas buvo neatskiriama susijęs su ES socialinės srities *acquis* plėtojimu, siekiant užtikrinti vienodas sąlygas, sumažinti socialinio dempingo riziką arba riboti lenktynes dėl žemesnių socialinių standartų ir palengvinti ekonominę bei socialinę integraciją. Dėl šios priežasties nuo 1990 m. užimtumo ir socialiniams klausimams buvo skiriama daugiausia dėmesio per ES lygmens ekonominės politikos koordinavimo procesą, dabar vadinamą Europos semestru. Tokia logika yra grindžiamas Europos socialinių teisių ramstis, kuris leidžia pasiekti dviejų tikslų – įveikti krizę bei žvelgti plačiau ir siekti stipresnės ir teisingesnės ekonominės ir pinigų sąjungos (EPS).

2.2. Įveikti krizę ir žvelgti plačiau

Europa atsigauna po giliausios krizės per pastaruosius kelis dešimtmečius – visos valstybės narės ir visa ES bando įveikti politines, ekonomines ir socialines pasekmes ir siekia nuspėti būsimus pokyčius. Europos visuomenei ir ekonomikai krizė padarė akivaizdų didelį neigiamą poveikį. Socialinės gerovės sistemos padėjo šiek tiek sušvelninti šį poveikį, tačiau išaugo nedarbas, didelė gyventojų dalis susiduria su skurdo rizika, viešieji finansai yra pernelyg išseikvoti, o šalių ekonomikos rezultatai yra labai skirtingi. Daug metų žmonės ir visuomenė ypač kenčia dėl didelio nedarbo – šiuo metu beveik 22 mln. asmenų vis dar yra be darbo ir jo ieško (euro zonoje – beveik 17 mln. asmenų), iš jų 10 mln. asmenų darbo ieško jau ilgiau kaip metus.

Be to, kai kurias svarbias ilgalaikes tendencijas krizė iš dalies užmaskavo, o kitas išryškino. Keletas tokių tendencijų pavyzdžių: socialinių struktūrų, šeimos ir darbo modelių pokyčiai; ilgesnis ir įvairesnis profesinis gyvenimas; didesnė darbo jėgos įvairovė ir naujų darbo formų plitimas; didėjančio išsilavinimo lygio ir didėjančios gebėjimų paklausos ir pasiūlos neatitikties paradoksas; didėjanti nelygybė; nauji poreikiai ir galimybės dėl ilgėjančios tikėtinos gyvenimo trukmės ir senėjančios visuomenės; technologiniai pokyčiai ir visuomenės bei ekonomikos skaitmeninimas.

Palyginti su XX a. smarkiai pasikeitė iššūkių, su kuriais susiduriama profesinėje srityje ir platesnėje visuomenėje, mastas ir pobūdis, be to, esama daug naujų ir būsimų tendencijų, prie kurių Europai reikės prisitaikyti. Tenka rimtai persvarstyti socialinės politikos tikslus ir pajėgumus juos įgyvendinti. Šiuo atveju Europai labai svarbu sugebėti pasiekti, kad darbo rinkos bei socialinės gerovės sistemos gerai veiktų ir būtų sąžiningos – tik tuomet ji galės padidinti našumą, konkuruoti pasaulio mastu, padidinti socialinę sanglaudą ir toliau gerinti piliečių gyvenimo lygį.

Tokie svarstymai įgauna svarbos ne tik tarptautiniu mastu, bet ir kiekvienoje valstybėje narėje³. Nepaisant netikrumo dėl ateities, daugėja įrodymų ir esama bendro sutarimo dėl to, kad būtina labiau susieti ekonomikos, socialinės srities ir aplinkosaugos vystymąsi, bei dėl to, kad nelygybė stabdo ekonominę vystymąsi ir kad būtina sukurti įtraukesnį ekonomikos augimo modelį, kaip nurodyta 2015 m. rugsėjo mėn. Jungtinių Tautų patvirtintuose darnaus vystymosi tiksluose ir ne kartą pasakyta G20 išvadose. Ši pasaulinė darbotvarkė didžiąja dalimi grindžiama įvairiais moksliniais tyrimais, kuriuos atliko tarptautinės organizacijos, kaip antai Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija, Pasaulio bankas, Tarptautinė darbo organizacija ir Tarptautinis valiutos fondas.

Šiuose leidiniuose pabrėžiama, kad investicijos į žmogiškąjį kapitalą yra labai svarbus ilgalaikį ekonomikos augimą, lygybę ir socialinę pažangą siejantis veiksnys. Juose taip pat patvirtinama, kad pajamų skirtumai gali turėti ilgalaikį neigiamą poveikį potencialiam ekonomikos augimui – dėl jų atsivertų dar didesnė praraja tarp nelygių galimybių, būtų menčiau ugdomi įgūdžiai, stabdomas socialinis ir profesinis judumas. Pažangios ekonomikos šalyse, kurių gerovė grindžiama našumo didėjimu ir jų gebėjimu diegti naujoves, socialinės ir ekonominės srities rezultatai yra glaudžiai tarpusavyje susiję.

Šiuolaikinė socialinė politika turėtų būti grindžiama investicijomis į žmogiškąjį kapitalą, pagrįstomis lygiomis galimybėmis, socialinės rizikos prevencija ir apsauga nuo šios rizikos, veiksmingomis socialinės apsaugos sistemomis ir paskatomis dalyvauti darbo rinkoje, kad būtų užtikrintas deramas žmonių gyvenimas, bet kuriuo gyvenimo etapu jie galėtų pakeisti savo asmeninį bei profesinį statusą ir galėtų visapusiškai atskleisti savo talentą.

2.3. Siekti stipresnės ir teisingesnės ekonominės ir pinigų sąjungos

Euro zona, remdamasi pastarųjų metų krizės patirtimi, pradėjo tolesnės integracijos ir konsolidacijos procesą. Šis procesas neišvengiamai apima ir socialinę dimensiją. Penkių pirmininkų pranešime apie Europos EPS sukūrimą⁴ pabrėžiama, kad „*Europa turėtų siekti gauti socialinį trigubą A reitingą*“ ir kad „*EPS sėkmei būtina, kad darbo rinkos ir gerovės sistemos visose euro zonos valstybėse narėse veiktų gerai ir teisingai*“. Pranešime primenama, kad vieno visiems tinkančio modelio nėra, tačiau pabrėžiama, kad iššūkiai valstybėse narėse dažnai yra panašūs. Jame taip pat raginama daugiau dėmesio skirti užimtumo ir socialinės srities rezultatams platesniu mastu plėtojant konvergencijos didinimo procesą, kad visoje euro zonoje būtų sukurtos atsparesnės ekonominės struktūros.

³ Žr. pvz., TDO (2015 m.), *The future of work centenary initiative*; EBPO (2016 m.), *Policy forum on the future of work*; Bertelsmann Stiftung (2015 m.), *Redesigning European welfare states – Ways forward*; Bundesministerium für Arbeit und Soziales (2015 m.), *Green Paper: Re-Imagining Work. Work 4.0*; Pasaulio ekonomikos forumas (2016 m.), *The Future of Jobs: Employment, Skills and Workforce Strategy for the Fourth Industrial Revolution*; EBPO, TVF, Pasaulio bankas ir TDO (2015 m.), *Income inequality and labour income share in G20 countries: Trends, Impacts and Causes*.

⁴ „Europos ekonominės ir pinigų sąjungos sukūrimas“, 2015 m. birželio mėn. Jeano-Claude'o Junckerio pranešimas, parengtas glaudžiai bendradarbiaujant su Donaldu Tusku, Jeroenu Dijsselbloemu, Mario Draghi'u ir Martinu Schulzu. Prancūzija ir Vokietija bendrai prisidėjo prie šio pranešimo – jos pabrėžė, kad tam tikrose srityse, pvz., aktyvios darbo rinkos politikos ir socialinės apsaugos sistemų srityse būtina stiprinti bendradarbiavimą ir nustatyti tikslesnes bendrąsias gaires. Taip pat žr. *The Social Dimension of Economic and Monetary Union* (2015 m.), Europos politinės strategijos centras.

Tai yra būtina ne tik dėl politinių ar socialinių, bet ir ekonominių sumetimų – pastarojo pusanthro dešimtmečio patirtis rodo, kad ilgai išliekantis disbalansas vienoje ar keliose valstybėse narėse gali kelti riziką visos euro zonos stabilumui, o dėl nesugebėjimo ištaisyti susidariusios padėties atsiradę papildomi skirtumai gali pareikalauti dar daugiau išlaidų. Po 2007–2008 m. krizės euro zonoje išryškėjo nemenki skirtumai, nes kai kurios šalys nuo šios krizės nukentėjo itin smarkiai. Šiems skirtumams sumažinti reikia laiko. Žvelgiant į ateitį akivaizdu, kad euro zonos sėkmė labai smarkiai priklausys nuo nacionalinių darbo rinkų ir socialinės gerovės sistemų efektyvumo bei nuo ekonomikos gebėjimo sušvelninti sukrėtimus ir prie jų prisitaikyti.

Gerai veikiančiose ir įtraukiose darbo rinkose reikia veiksmingai derinti lankstumo ir saugumo aspektus – taip jose gali būti pasiektas aukštas užimtumo ir gebėjimo prisitaikyti lygis. Susijusi „lankstumo ir užimtumo garantijų“ sąvoka nėra nauja, tačiau dėl krizės padarinių ir dėl kintančios darbo aplinkos atėjo laikas peržiūrėti šią sąvoką, kad ją būtų galima kuo geriau pritaikyti praktikoje. Bendrovės suinteresuotos nuspėjama ir teisiškai apsaugota verslo aplinka – taip jos gali ne tik pritraukti kvalifikuotų ir našiai dirbančių darbuotojų, bet ir prisitaikyti prie sparčiai kintančių rinkos sąlygų. Darbuotojams rūpi turėti patikimą darbą ir stabilias pajamas, suderinti darbą su asmeniniu gyvenimu, o taip pat įveikti naujus iššūkius ir gebėti prisitaikyti per visą profesinį gyvenimą ir nuolat tobulinti įgūdžius, kurių gali prireikti ateityje. Bedarbiai ir neaktyvūs asmenys dažnai siekia patekti į darbo rinką tokiu būdu, kad jie nebūtų priversti dirbti kvalifikacijos nereikalaujančius, prastai apmokamus darbus arba netektų pagrindinių socialinių teisių. Visų pirma euro zonoje esama ekonominio ir visuomenės suinteresuotumo geriau ugdyti ir naudoti įgūdžius, gebėti greičiau reaguoti ir įgyti didesnio atsparumo, užtikrinti socialinę sanglaudą ir sąžiningai bei veiksmingai paskirstyti teises, pareigas ir pajamas, įskaitant ir tarp skirtingoms kartoms priklausančių žmonių.

Tuo tarpu dėl didelio nedarbo, senėjančios visuomenės, viešiesiems finansams daromo spaudimo ir būtinybės kuo labiau sumažinti kitų valstybių narių patiriamą šalutinį makroekonominio disbalanso poveikį daugiau dėmesio imta skirti nacionalinių socialinės gerovės sistemų veiksmingumo klausimui, į kurį žvelgiama keliais aspektais: pirma, atsižvelgiant į kintančius visuomenės poreikius, įskaitant poreikį mažinti skurdą, vertinamas tokių sistemų tinkamumas ir fiskalinis tvarumas; antra, vertinamas jų indėlis kuriant darbo vietas tiek iš darbdavio, tiek iš darbo ieškančio asmens perspektyvos, ir sistemomis numatytos paskatos dirbti, gerinti žmonių įgūdžius bei gebėjimus visapusiškai dalyvauti visuomenės gyvenime; ir trečia, vertinamas aspektas, kuris yra itin svarbus euro zonai – tai sistemų gebėjimas sušvelninti makroekonominius sukrėtimus ir atlikti automatinio stabilizavimo funkciją. Viešųjų finansų patikimumas labai priklauso nuo didelio užimtumo, mažo nedarbo ir tinkamų socialinės gerovės sistemų, o dėl pernelyg didelio atotrūkio tarp darbo rinkų ir socialinės srities rezultatų gali iškilti grėsmė euro zonos veikimui. Siekiant pagerinti biudžeto priežiūrą ES lygmeniu, be kita ko, pradėjus svarstyti apie viešųjų finansų (didelė jų dalis skiriama socialinės gerovės sistemoms) kokybę, daugiau dėmesio imta skirti klausimams, susijusiems su valstybės pajamų ir išlaidų teisingumu bei veiksmingumu.

2.4. Remtis įvairia patirtimi

Plėtojant Europos socialinių teisių ramsčio iniciatyvą galima pasiremti įvairia patirtimi ir praktika – Europoje esama pasaulio mastu geriausių pavyzdžių daugelyje sričių, o problemų sprendimo būdai yra gerai žinomi. Tačiau dabartiniai iššūkiai yra dideli, todėl nederėtų tenkintis esamais pasiekimais ir nekeisti dabartinės padėties. Daug įžvalgų galima padaryti stebint įvairiose pasaulio šalyse vykstančius sparčius pokyčius.

Nors reikia pripažinti, kad skirtingų valstybių narių padėtis labai skiriasi, socialinių teisių ramsčio iniciatyva galėtų būti grindžiama ir bendromis nacionalinėmis, europinėmis bei tarptautinėmis vertybėmis ir principais. Tokios vertybės ir principai užima svarbią vietą pamatiniuose dokumentuose, kaip antai Europos Sąjungos sutartyje, Sutartyje dėl Europos Sąjungos veikimo, Pagrindinių teisių chartijoje bei Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktikoje, ir tokiuose tarptautiniuose dokumentuose, kaip antai Europos Tarybos priimtoje Socialinėje chartijoje ir TDO rekomendacijose.

Tokie dokumentai dažnai aprėpia įvairias sritis – juose apibrėžiami bendrieji principai arba minimalūs standartai, kurie sudaro pagrindą tolesniems žingsniams nacionaliniu, regioniniu ar vietos lygmeniu. Tad, atsižvelgiant į sparčius socialinės, teisinės ir ekonominės aplinkos pokyčius, Europoje svarbiausias uždavinys nebūtinai yra pripažinti teises, veikiau jas faktiškai perimti ir įgyvendinti.

Komisija jau daug metų teikia iniciatyvas, kad būtų sparčiau sprendžiami aktualiausi prioritetiniai klausimai ir būtų atnaujinamas ES *acquis*. Šios pastangos atitinka geresnio reglamentavimo logiką – tai nereiškia, kad reglamentavimo mastas yra mažesnis, bet kad taikant šį reglamentavimo metodą visapusiškai atsižvelgiama į tiesioginį ekonominį, socialinį poveikį ir poveikį aplinkai vietos lygmeniu, siekiant užtikrinti, kad kiekvienos iniciatyvos tikslai būtų pasiekti tinkamiausiu būdu. Per savo kadenciją Komisija paskirstė 2014–2020 m. numatytas Europos struktūrinių ir investicinių fondų lėšas – apie 20 % šių lėšų mobilizuojama per Europos socialinį fondą. Ji ėmėsi ir įvairių kitokio pobūdžio veiksmų:

- per Europos semestrą koordinuojant ekonominę politiką daugiau dėmesio skyrė socialiniams aspektams, vykdydama vadinamąją makroekonominio disbalanso procedūrą naudojo socialinius rodiklius, propagavo „socialines gaires“ ir įvertino naujos Paramos stabilumui Graikijoje programos socialinį poveikį;
- integravo socialinius tikslus į pavyzdines iniciatyvas, pvz., Investicijų planą Europai, Energetikos sąjungą ir bendrąją skaitmeninę rinką;
- pristatė strateginę įsipareigojimą siekti lyčių lygybės 2016–2019 m.;
- skyrė išankstinę finansinę paramą valstybėms narėms, kad nustatytų Jaunimo garantijų iniciatyvą, pagal kurią būtų numatyta, kad visiems jaunesniems nei 25 metų jaunuoliams per keturis mėnesius po formaliojo švietimo įstaigos baigimo arba darbo netekimo būtų pateiktas kokybiškas konkretus pasiūlymas;
- parengė valstybėms narėms skirtas gaires dėl ilgalaikių bedarbių integracijos į darbo rinką;
- pasiūlė Europos prieinamumo aktą, kad bendroje rinkoje pagrindiniai gaminiai ir paslaugos taptų prieinamesni neįgaliesiems;
- pasiūlė persvarstyti Darbuotojų komandiravimo direktyvą, siekiant skatinti laikytis vienodo užmokesčio už vienodą darbą toje pačioje vietoje principo.

Vykstant konsultacijoms dėl šios iniciatyvos 2016 m. toliau bus tęsiami veiksmai, susiję su keliais papildomais aspektais: iš naujo skatinama suderinti dirbančių tėvų profesinę veiklą su asmeniniu gyvenimu, įgyvendinama Europos įgūdžių darbotvarkė ir nuodugniai įvertinamos 24 direktyvos dėl darbuotojų sveikatos ir saugos – tai turėtų padėti įvertinti jų aktualumą, veiksmingumą ir nuoseklumą siekiant išlaikyti aukštą darbuotojų sveikatos apsaugos ir saugos užtikrinimo lygį, atsižvelgiant į naujas rizikos rūšis, ir tuo pačiu supaprastinti ir modernizuoti galiojančius teisės aktus ir sudaryti MVI palankesnes sąlygas jų laikytis. Šie pavyzdžiai rodo, kad ES socialinėje srityje gali teikti paramą, nustatyti gaires ir veiksmų pagrindą, ir imtis tolesnių veiksmų, kurių gali prireikti sukūrus socialinių teisių ramstį.

Kitas svarbus šios Komisijos prioritetas – visais lygmenimis skatinti socialinį dialogą. Po 2015 m. kovo mėn. vykusios aukšto lygio konferencijos dėl naujos socialinio dialogo pradžios ES socialiniai partneriai iš įvairių pramonės sektorių susitarė dėl bendros išsamios užimtumo analizės ir bendros 2015–2017 m. darbo programos. Pradėtos derybos dėl atskiro bendrojo susitarimo dėl vyresnių žmonių aktyvumo, rengiamos bendros išvados dėl profesinės veiklos ir asmeninio gyvenimo derinimo klausimo, o suburta darbo grupė nagrinėja, kaip jų nariai įgyvendino ankstesnius atskirus bendruosius susitarimus. ES sektorinio lygmens socialiniai partneriai, atstovaujantys 43 skirtingiems sektoriams ir 75 % darbo jėgos, toliau vykdė savo atitinkamas bendrąsias darbo programas.

3. Europos socialinių teisių ramsčio vaidmuo, apimtis ir teisinis pobūdis

Šios iniciatyvos tikslas – nustatyti tam tikrus pagrindinius principus, kuriais siekiama remti gerai veikiančias bei sąžiningas darbo rinkas ir socialinės gerovės sistemas. Komisijos pirmininkas J.-C. Junckeris nurodė, kad ši iniciatyva bus plėtojama euro zonoje ir prie jos galės prisijungti kitos to norinčios ES valstybės narės.

Tad Europos socialinių teisių ramsčio iniciatyva bus grindžiamas ir papildomas esamas ES socialinės srities *acquis*, o į ją įtraukti principai bus daugiausia orientuoti į euro zonos poreikius ir iššūkius. Formuojamas socialinių teisių ramstis turėtų tapti orientacine dalyvaujančių valstybių narių užimtumo ir socialinės srities rezultatų stebėjimo priemone, skatinančia vykdyti reformas nacionaliniu lygmeniu ir tapsiančia atnaujinto euro zonos konvergencijos proceso kelrodžiu.

3.1. Dabarties ir ateities realijas atitinkančių principų apmatai

Šio komunikato priede pateikiami svarstyti pirmieji preliminarūs iniciatyvos apmatai. Principai buvo atrinkti dėl jų svarbos dalyvaujančių valstybių narių ekonominiams ir socialinės srities rezultatams.

Apmatų struktūrą sudaro trys pagrindinės temos:

- lygios galimybės ir galimybė įsidarbinti, įskaitant įgūdžių tobulinimą, mokymąsi visą gyvenimą ir aktyvų užimtumo rėmimą, kad būtų didinamos užimtumo galimybės, lengvinamas darbuotojų profesinio statuso keitimas ir gerinamos asmenų galimybės įsidarbinti;
- tinkamos darbo sąlygos, kad būtų sukurta tinkama ir patikima darbuotojų ir darbdavių teisių ir pareigų pusiausvyra, taip pat lankstumo ir saugumo aspektų pusiausvyra, kad būtų lengviau kurti darbo vietas, priimti darbo pasiūlymus, kad bendrovės galėtų lengviau prisitaikyti ir kad būtų skatinamas socialinis dialogas;

- tinkama ir tvari socialinė apsauga, taip pat galimybė naudotis kokybiškais pagrindinėmis paslaugomis, įskaitant vaikų priežiūros, sveikatos ir ilgalaikės priežiūros paslaugas, kad būtų užtikrinamas orus gyvenimas ir apsauga nuo rizikos, o asmenys galėtų visapusiškai dalyvauti darbo rinkoje ir apskritai visuomenėje.

Nustatyta keletas politikos sričių, kurioms priskiriami įvairūs principai. Šie principai grindžiami ES ir kituose susijusiuose teisės šaltiniuose įtvirtintomis teisėmis ir jais siekiama kuo išsamiau aptarti jų įgyvendinimo būdus. Formuluoju šiuos principus remiamasi dabartinėmis ES lygmens gairėmis, susijusiomis, pvz., su ekonominės politikos koordinavimu, ir atsižvelgiama į naujausias tendencijas.

Kiekvienu iš šių principų apibrėžiama padėtis atskirose Europos valstybėse gerokai skiriasi – reikia įveikti daug tiek didelių, tiek mažų praktinių sunkumų. Dažniausiai tai yra skirtingi asmenų, bendrovių ir visuomenės interesai, galimi kompromisai tarp trumpalaikių ir ilgalaikių sprendimų, dėl darbo sąvokos ribų išsityrinimo atsirandančios vadinamosios pilkos zonos ir klausimas „kas už ką moka?“, priklausomai nuo to, koks finansavimas yra numatytas – viešasis ar valstybinis. Dar vienas iššūkis – kaip sukurti tokius naujus standartus ir praktiką, kurie atitiktų dinamiškos ekonomikos poreikius ir leistų toliau didinti atskirų regionų ir valstybių narių konvergenciją.

Socialinių teisių ramsčio iniciatyvos ir susijusių diskusijų esmė – ne slėpti šiuos skirtumus ir įtampas, bet, atsižvelgus į kintančią darbo aplinką ir skirtingas padėtis įvairiose Europos šalyse, pažvelgti į jas kitomis akimis ir rasti kitų problemų sprendimo būdų. Tokiu būdu socialinių teisių ramstis turėtų padėti modernizuoti, išplėsti ir sustiprinti profesinėje srityje ir visuomenėje aktualias socialines teises – būtų sudaromos palankesnės sąlygos jomis pasinaudoti ir būtų skatinama taikyti praktiką, galinčią atnešti naudos asmenims, bendrovėms ir visai visuomenei.

3.2. Papildoma nauda euro zonos šalims ir visai ES

Ramstyje neatkartojamas ir neperformuluojamas ES *acquis*, bet išsamiau nurodomi principai ir įsipareigojimai, kurie gali padidinti euro zonos konvergenciją. Kaip socialinių teisių ramstis nepakeičia dabartinio *acquis*, taip ir čia siūlomi principai nepakeičia įtvirtintų teisių. Jais siekiama vertinti nacionalinės užimtumo ir socialinės politikos rezultatus ir ateityje siekti didesnio jų suderinamumo.

Tačiau šios iniciatyvos rengimo laikotarpis taip pat turėtų būti proga peržiūrėti galiojančią *acquis*. Dabartinis *acquis* buvo sukurtas palaipsniui skirtingais etapais, vienos jo sritys yra išplėtos geriau nei kitos. Konsultacijos dėl socialinių teisių ramsčio yra gera proga peržvelgti visą dabartinį *acquis*, įvertinti jo aktualumą atsižvelgiant į naujas tendencijas ir tinkamu lygiu įvardyti galimas būsimų veiksmų sritis.

Toks įvertinimas turėtų leisti atsakyti į šiuos klausimus: ar yra *acquis* įgyvendinimo trūkumų, ar ES lygmeniu įtvirtintose socialinėse teisėse esama esminių spragų, kaip būtų galima paaiškinti įgyvendinimo trūkumus ir (arba) spragas? Dėl šios priežasties visos valstybės narės galės dalyvauti socialinių teisių ramsčio iniciatyvos rengimo metu vykstančiose konsultacijose, kurios taip turėtų padėti ne euro zonos valstybėms apsispręsti, ar prisijungti prie šios iniciatyvos.

Socialinių teisių ramsčio formavimas papildys kitas dedamas pastangas sustiprinti EPS⁵ – šis darbas turėtų padėti rengti Baltąją knygą dėl Europos ekonominės ir pinigų sąjungos ateities, kuri turėtų pasirodyti 2017 m. pavasarį. Penkių pirmininkų pranešime apie Europos EPS sukūrimą pabrėžiama būtinybė plėtoti konvergencijos procesą siekiant atsparesnių ekonomikos struktūrų ir būtinybė užtikrinti, kad vidutiniu laikotarpiu tokie procesai taptų labiau privalomi. Tai būtų galima pasiekti susitarus dėl bendrų aukšto lygio standartų, kuriuose, be kita ko, didelis dėmesys būtų skiriamas darbo rinkoms.

Galiausiai dėl paties socialinių teisių ramsčio teisinio pobūdžio reikės atsižvelgti į jo aprėptį ir teisinius apribojimus ES ir euro zonos lygmeniu. Pavyzdžiui, Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 153 straipsnyje Sąjungai aiškiai nesuteikta kompetencija priimti teisės aktus dėl darbo užmokesčio.

Nors formuojant socialinių teisių ramsčio iniciatyvą gali būti svarstomos kelios priemonės, kaip antai rekomendacija, Komisija pageidautų įtraukti Parlamentą, Tarybą ir kitas ES institucijas, ir užtikrinti plačią paramą iniciatyvai įgyvendinti.

4. Konsultacijų tikslai

Socialinių teisių ramsčio sukūrimas yra proga geriau įvertinti esamas socialines teises, konkrečius euro zonos poreikius, kintančias darbo aplinkos realijas ir būtinas visų lygmenų reformas. Todėl konsultacijų procesas turėtų būti kuo platesnis.

4.1. Numatomi rezultatai

Konsultacijomis siekiama trijų pagrindinių tikslų:

- pirmas tikslas – įvertinti šiuo metu galiojančią ES *acquis*; visų pirma konsultacijos turėtų padėti nustatyti, kokių mastu paisoma šiuo metu galiojančių teisių ir ar jos tebėra aktualios kovojant su dabarties ir ateities iššūkiais, ir (arba) sužinoti, ar reikėtų numatyti naujus teisių užtikrinimo būdus;
- antras tikslas – apsvarstyti naujas darbo modelių ir visuomenės tendencijas, atsirandančias dėl demografinių tendencijų, naujų technologijų ir kitų profesiniam gyvenimui ir socialinėms sąlygoms svarbių veiksnių poveikio; turėtų būti skatinama nustatyti geriausios praktikos pavyzdžius ir socialinių inovacijų srityje įgytą patirtį;
- trečiasis tikslas – sužinoti nuomonę apie paties Europos socialinių teisių ramsčio apmatų ir gauti grįžtamosios informacijos. Per konsultacijas turėtų būti aptarta socialinių teisių ramsčio aprėptis, turinys ir jo vaidmuo plėtojant EPS socialinę dimensiją, atspindėti konkretūs euro zonos poreikiai, aptarta čia siūlomų principų specifika ir nagrinėjami su jais susiję iššūkiai. Konsultacijos taip pat turėtų padėti euro zonai nepriklausančioms valstybėms narėms nuspręsti, ar prisijungti prie socialinių teisių ramsčio.

Konsultacijos turėtų būti užbaigtos 2016 m. gruodžio mėn., kad, remdamasi jų rezultatais, Komisija 2017 m. pradžioje galėtų pateikti galutinį pasiūlymą dėl socialinių teisių ramsčio.

⁵ COM(2015) 600, 2015 m. spalio 21 d. „Tolesni ekonominės ir pinigų sąjungos kūrimo žingsniai“.

4.2. Pasirengimas diskusijoms

Per ateinančius mėnesius Komisija aktyviai palaikys ryšį su kitomis ES institucijomis, nacionalinėmis institucijomis ir parlamentais, profesinėmis sąjungomis ir verslo asociacijomis, NVO, socialinių paslaugų teikėjais, akademinė bendruomene ir plačiąja visuomene. Valstybėse narėse Komisija diskusijas rengs per jose esančias atstovybes.

ES socialiniai partneriai bus pakviesti aktyviai dalyvauti formuojant socialinių teisių ramstį. Komisija taip pat paprašys, kad Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas ir Regionų komitetas pateiktų savo nuomonę.

4.3. Susisteminta grįžtamoji informacija

Be viešųjų konsultacijų, pagal kiekvieną numatytą rezultatą bus suformuotos trys darbo sritys, kurių rezultatais bus remiamasi per diskusijas:

- ES socialinės srities *acquis* apžvalga;
- būsimi darbo srities ir socialinės gerovės sistemų iššūkiai ir galimybės;
- Europos socialinių teisių ramsčio iniciatyvos, kuria siekiama stipresnės ir teisingesnės EPS, vaidmuo.

Komisija, siekdama gauti grįžtamosios informacijos, iki 2016 m. pabaigos Komisija surengs Europos konferenciją.

4.4. Diskusijoms skirta informacija

Konsultacijoms sukurta speciali svetainė: <http://ec.europa.eu/priorities/deeper-and-fairer-economic-and-monetary-union/european-pillar-social-rights>

Ten pateikiama tokia informacija:

- šis komunikatas ir prie jo pridedami tarnybų darbiniai dokumentai;
- Komisijos tarnybų parengtas faktų suvestinių rinkinys, kuriame pateikiami išsamesni ekonominiai ir teisiniai argumentai, pagrindžiantys į ramsčio apmatų (kaip komunikato priedą) įtrauktas sritis;
- veiksmai, priklausantys kiekvienai pirmiau paminėtai darbo sričiai;
- ES ir nacionalinio lygmens susitikimų ir renginių, kurie yra numatyti artimiausiais mėnesiais, sąrašas.

5. Konsultacijų klausimai

Komisija ragina visas suinteresuotąsias šalis atsakyti į šiame komunikate pateiktus klausimus ir pateikti papildomas pastabas iki **2016 m. gruodžio 31 d.**

Tai galima padaryti užpildant internetinį klausimyną, pateiktą pirmiau nurodytame specialiaame tinklalapyje, ir siunčiant informaciją šiuo e. paštu:

EMPL-EUROPEAN-PILLAR-OF-SOCIAL-RIGHTS@ec.europa.eu

arba paštu:

EUROPEAN COMMISSION
Directorate-General Employment, Social Affairs and Inclusion
Rue Joseph II, 27 – 00/120
B-1049 BRUXELLES⁶

Toliau pateikiami Europos Komisiją dominantys klausimai:

Apie socialines sąlygas ir ES socialinės srities acquis

1. Kokie, jūsų manymu, yra aktualiausi užimtumo ir socialiniai prioritetai?
2. Kaip būtų galima paaiškinti užimtumo ir socialinių sąlygų skirtumus atskirose Europos valstybėse narėse?
3. Ar ES *acquis* tebėra aktualus ir ar manote, kad būtų galima imtis papildomų ES veiksmų?

Apie darbo aplinkos ir socialinės gerovės sistemų ateitį

4. Kokios, jūsų manymu, tendencijos lems didžiausius pokyčius?
5. Kokie pagrindiniai pavojai ir galimybės galėtų būti siejami su šiomis tendencijomis?
6. Ar galėtumėte kaip sektinus pavyzdžius įvardyti kokias nors esamas arba būsimas politikos sritis, institucijas ar bendrovių praktiką?

Apie Europos socialinių teisių ramstį

7. Ar pritariate čia išdėstytam požiūriui, kuriuo būtų vadovaujamasi formuojant Europos socialinių teisių ramstį?
8. Ar pritariate čia pasiūlytai socialinių teisių ramsčio aprėpčiai, sritims ir principams? Ar esama kokių nors tinkamai neišreikštų arba neįtrauktų aspektų?
9. Ar galite nurodyti, kurios sritys ir principai yra svarbiausi atnaujinamam euro zonos konvergencijos procesui?
10. Kaip jie turėtų būti apibrėžti ir kaip į juos reikėtų atsižvelgti praktikoje? Visų pirma, ar galite įsivaizduoti, kaip tam tikrose srityse bus laikomasi minimalių standartų arba lyginamųjų rodiklių ir ar tai duos papildomos naudos, jeigu taip, kuriose?

⁶ Visa gauta informacija bus skelbiama internete, nurodant respondentų tapatybę, nebent jie nesutiktų, kad jų asmens duomenys būtų skelbiami, nes tai pažeistų jų teisėtus interesus. Tokiu atveju nuomonė gali būti skelbiama anonimiškai. Kitu atveju nuomonė skelbiama nebus ir į jos turinį iš esmės nebus atsižvelgta.

Taip pat galima pateikti pastabas dėl kiekvienos siūlomo socialinių teisių ramsčio srities – reikia užpildyti vieną iš labiau specializuotų internetinių klausimynų, kurie pateikti konsultacijų svetainėje.